

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Výběr z judikatury nejen k zákoníku práce z r. 2022 - část 7.

Sedmá část přehledu pracovněprávní judikatury přináší rozhodnutí z 2. poloviny uplynulého kalendářního roku, které se týkají problematiky náhrady škody.

Podíl odpovědnosti základní školy a žáka na škodě na zdraví žáka školy

Ust. § 391 odst. 2 část věty před středníkem zákoníku práce rozšiřuje věcnou působnost ustanovení zákoníku práce i na případy, kdy se nejedná o vztah ze závislé práce, stanoví-li, že za škodu, která vznikla žákům základních škol a základních uměleckých škol (a mateřských škol - s účinností od 1. 6. 2020 - pozn. autora přehledu) při vyučování nebo v přímé souvislosti s ním, odpovídá právnická osoba vykonávající činnost dané školy. V případě odpovědnosti za škodu vzniklou žákovi základní školy a žákovi základní umělecké školy úrazem je proto třeba aplikovat všechna ustanovení zákoníku práce upravující odpovědnost za škodu vzniklou porušením právních povinností nebo odpovědnost za škodu vzniklou pracovním úrazem.

Příčinou vzniku škody jsou všechny okolnosti, bez nichž by ke škodnému následku nedošlo, proto je třeba zvážit veškeré příčiny, které se na vzniku škody podílely, přičemž nemusí jít jen o příčinu jedinou, nýbrž o jednu z nich, která se spolupodílela na nepříznivém následku, o jehož odškodnění jde.

Ze skutkových zjištění se v posuzované věci (spis. zn. NS: 21 Cdo 447/2022) podává, že spolužák, s nímž se poškozený při hodině tělesné výchovy dostal do fyzického konfliktu, se na vzniku škody svým chováním rovněž podílel; byť nelze zcela jednoznačně určit, který ze spolužáků konflikt fakticky vyvolal, není pochyb o tom, že se na potyčce aktivně podíleli oba dva. Uvedené chování spolužáka, které se jako další příčina spolupodílelo na poškození zdraví poškozeného (žáka základní školy), působí k tíži základní školy, která nezajištěním řádného pedagogického dozoru porušila předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví. Všechny tyto jednotlivé příčiny se tedy svojí mírou závažnosti podílely na vzniku škody - poškození zdraví úrazem v hodině tělesné výchovy.

Zproští-li se zaměstnavatel odpovědnosti zčásti, určí se část škody, kterou nese zaměstnanec, podle míry jeho zavinění. Oba žáci porušili stejnou měrou své povinnosti dané školním řádem a pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví a obecně přijímaná pravidla chování, jejich podíl na škodě (míra zavinění) je u každého v rozsahu 30 %. Základní škola porušila svůj pokyn, že bezpečnost žáků při hodině tělesné výchovy zajišťuje pedagogický pracovník po celou dobu vyučování, když paní učitelka, která měla být v hodině tělesné výchovy přítomna, byla mimo prostor tělocvičny, neboť odešla pro míč, který se zakutálel pod schodiště. Uvedená skutečnost (nepřítomnost paní učitelky v hodině tělesné výchovy) je příčinou významnou (přítomnost vyučujícího, jeho přirozená, resp. z titulu funkce plynoucí, autorita by mohla zabránit v potyčce žáků a v poškození zdraví) a podílí se na vzniklé škodě v rozsahu 40 %.

(Podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR spis. zn. 21 Cdo 447/2022, ze dne 20. 9. 2022)

Náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti (tzv. úrazová renta) za jednotlivé dny

Podle ust. § 271b odst. 1 zákoníku práce náhrada za ztrátu na výdělkem po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity přísluší zaměstnanci ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem před vznikem škody a výdělkem dosahovaným po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání s připočtením případného invalidního důchodu pobíraného z téhož důvodu. Ke snížení invalidního důchodu pro souběh s jiným důchodem podle právních předpisů o důchodovém pojištění, ani k výdělkem zaměstnance, kterého dosáhl zvýšeným pracovním úsilím, se nepřihlíží. Škoda, která vzniká následkem pracovního úrazu, spočívá též ve ztrátě na výdělkem po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity). Náhrada za ztrátu na výdělkem po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity vyjadřuje skutečnost, že pracovní schopnost zaměstnance byla následkem pracovního úrazu snížena (omezena) nebo zanikla, a účelem náhrady za ztrátu na tomto výdělkem je poskytnout přiměřené odškodnění zaměstnanci, který není schopen pro své zdravotní postižení způsobené pracovním úrazem dosahovat takový výdělek, jaký měl před poškozením. Škoda spočívající ve ztrátě na výdělkem po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity je majetkovou újmou, která se stanoví, jak vyplývá z ust. § 271b odst. 1 zákoníku práce, zásadně ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem zaměstnance před vznikem škody na straně jedné, a výdělkem zaměstnance po pracovním úrazu s připočtením případného invalidního důchodu poskytovaného z téhož důvodu na straně druhé. Tímto způsobem jsou vyjádřeny snížení (omezení) nebo ztráta pracovní způsobilosti poškozeného zaměstnance a jeho neschopnost dosahovat pro následky pracovního úrazu stejný výdělek jako před poškozením. O vztah příčinné souvislosti mezi ztrátou na výdělkem po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity) a pracovním úrazem se jedná pouze tehdy, vznikla-li tato škoda (došlo-li k poklesu nebo k úplné ztrátě výdělkem) následkem pracovního úrazu (tj. bez pracovního úrazu by ztráta na výdělkem nevznikla tak, jak vznikla).

Má-li dojít ke stanovení náhrady za ztrátu na výdělkem po skončení pracovní neschopnosti za jednotlivé dny, v nichž zaměstnavatel nepřiděloval zaměstnanci práci z důvodu, že zaměstnanec ztratil zdravotní způsobilost ke sjednané práci z důvodu pracovního úrazu, a zároveň zaměstnavatel neměl možnost převést zaměstnance na jinou práci odpovídající jeho zdravotnímu stavu, je nevýznamná úvaha o „nějakém dosažitelném pravděpodobném výdělkem“ zaměstnance, jenž je stále u (odpovědného) zaměstnavatele zaměstnán. Rozsah práce, kterou zaměstnanec neodpracoval (a v němž tedy došlo ke ztrátě výdělkem), je dán tím, v jakém rozsahu mu byl zaměstnavatel povinen přidělovat práci ve smyslu ust. § 38 odst. 1 písm. a) a § 34b odst. 1 zákoníku práce. Pro určení doby, po kterou docházelo ke ztrátě na výdělkem, není proto významné, zda zaměstnavatel nařídil či požadoval práci přesčas.

Invalidní důchod se poskytuje v měsíční výši [srov. ust. § 41 zákona č. [155/1995](#) Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů]. Vznik nároku na invalidní důchod nezávisí na tom, jestli pojištěnec stále pracuje, či nikoliv (srov. ust. § 38 zákona o důchodovém pojištění), a pojištěnci vzniká nárok (stejně jako se mění jeho výše či nárok zaniká) k určitému dni bez ohledu na to, zda jde u pojištěnce o den pracovní, či nikoliv (srov. ust. § 54 a § 56 zákona o důchodovém pojištění). Proto i při stanovení náhrady za ztrátu výdělkem (za jednotlivé dny) je nutné vycházet z poměrné části invalidního důchodu připadající na kalendářní den, a nikoliv na den pracovní.

(Podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR spis. zn. 21 Cdo 2483/2021, ze dne 26. 10. 2022)

Pojistné plnění z pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu (při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání)

Protože ust. § 2 vyhlášky č. [125/1993](#) Sb. zakládá zaměstnavateli právo na pojistné plnění právě jen v případě, že zaměstnavateli vznikne povinnost nahradit škodu, která vznikla zaměstnanci při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání, v rozsahu, v jakém za ni zaměstnavatel odpovídá podle zákoníku práce, na povinnost zaměstnavatele, jenž je zároveň tzv. třetí osobou ve smyslu ust. § 55

odst. 1 věty první zákona o veřejném zdravotním pojištění,^[1] nahradit podle tohoto ustanovení zdravotní pojišťovně náklady vynaložené na zdravotní péči poskytnutou zaměstnanci a hrazenou ze zdravotního pojištění, se tudíž zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nevztahuje, dovedl Nejvyšší soud ČR v rozsudku spis. zn. 23 Cdo 3078/2021, ze dne 8. 12. 2022.

Odpovědnost za škodu pomocníka v pozici zaměstnance a jednatele

Kdo při své činnosti použije zmocněnce, zaměstnance nebo jiného pomocníka, nahradí škodu jím způsobenou stejně, jako by ji způsobil sám. Zavázal-li se však někdo při plnění jiné osoby provést určitou činnost samostatně, nepovažuje se za pomocníka; pokud ho však tato jiná osoba nepečlivě vybrala nebo na něho nedostatečně dohlížela, ručí za splnění jeho povinnosti k náhradě škody. (Ust. § 2914 o. z.) - Při výkladu ust. § 2914 věty první o. z. Nejvyšší soud vychází z toho, že míra autonomie či naopak závislosti pomocné osoby vůči osobě hlavní je rozhodující pro posouzení, zda převáží samostatná odpovědnost hlavní osoby, resp. kdy je dostatečný důvod, aby samostatnost pomocníka byla důvodem k založení jeho vlastní povinnosti k náhradě spolu s osobou hlavní.

Značně specifickou situaci v rámci široké množiny případů představuje pozice osoby v pracovněprávním vztahu (zaměstnanec), která způsobila újmu z nedbalosti, připomíná Nejvyšší soud ČR v rozsudku spis. zn. Cdo 1319/2022, ze dne 14. 12. 2022: Odpovědnost zaměstnanec (má-li vzniknout) se totiž odvíjí od události vyplývající z činnosti zaměstnavatele, neboť zaměstnanec se v situaci, ve které způsobil újmu, zpravidla ocitl v důsledku činnosti zaměstnavatele. Má-li nést riziko s tím spojené, nelze přehlédnout, že takové riziko podstupuje právě v důsledku činnosti pro zaměstnavatele. Přitom zde neobstojí námitka, že svou činnost vykonává za úplatu, neboť ta nemusí být ekvivalentní riziku, které přitom nese. Pak je ovšem nutné zabývat se tím, zda zvláštní vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem nemůže mít vliv na rozsah náhrady poskytované poškozenému přímo z jeho strany. Nejvyšší soud již dovedl, že za újmu, kterou způsobil z nedbalosti zaměstnanec třetí osobě při pracovní činnosti vykonávané pro zaměstnavatele jsa vázán jeho pokyny, je povinen nahradit výlučně zaměstnavatel (rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 10. 2021, spis. zn. 25 Cdo 1029/2021), o kterém jsme informovali relativně nedávno v 10. části přehledu pracovněprávní judikatury za rok 2021 (k dispozici >>>[zde](#))

NS ČR přitom vycházel ze zákonné definice závislé práce (ust. § 2 odst. 2 zákoníku práce), tedy práce, která je vykonávána ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnanec, jménem zaměstnavatele, podle pokynů zaměstnavatele a zaměstnanec ji pro zaměstnavatele vykonává osobně. V této definici shledal zjevnou navázanost zaměstnanec na zaměstnavatele, jehož jménem vykonává pracovní činnost, a jeho podřízenost pokynům, kterými jeho činnost řídí a uzavřel, že jestliže zaměstnanec při škodní události z tohoto rámce nevybočí, je třeba nejednoznačnou dikci ust. § 2914 věty první o. z. vyložit tak, že za újmu způsobenou zaměstnancem odpovídá výlučně zaměstnavatel, jako by ji způsobil on sám, byť se tak stalo osobní činností zaměstnanec, kterého k tomu použil.

V posuzované věci (spis. zn. NS ČR: 25 Cdo 1319/2022, rozsudek ze dne 14. 12. 2022) ovšem žalovaný, který zavinil střet vozidel, nebyl v době škodní události pouze zaměstnancem společnosti s r. o., ale také jejím jednatelem a společníkem. Za těchto okolností nelze pracovní činnost žalovaného u uvedené společnosti považovat za závislou práci, která by byla vykonávána ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnanec, neboť byl osobou ovládající společnost, v které byl také zaměstnán. Sám tak řídil svoji pracovní činnost a rozhodl o tom, že vykoná pracovní cestu, při které došlo ke škodní události. NS ČR proto dospěl k závěru, že žalovaného nelze označit za pomocníka ve smyslu ust. § 2914 věty první o. z., za kterého je povinen plnit poškozenému výlučně zaměstnavatel, neboť újmu sice způsobil z nedbalosti třetí osobě při pracovní činnosti vykonávané pro zaměstnavatele, tuto činnost však nevykonával v pozici podřízeného zaměstnanec, který je pokyny

zaměstnavatele vázán.

Konkurence právní úpravy odškodnění nemajetkové újmy druhotných obětí (duševních útrap spojených s usmrcením osoby blízké) dle zákoníku práce a o. z.

Za ústavně konformní je možno považovat výklad, podle něhož uplatnění nároku na náhradu za duševní útrapy spojené s usmrcením nebo zvláště závažným ublížením na zdraví osoby blízké podle ust. § 9 zákona č. [168/1999](#) Sb. u pojistitele vozidla, jímž byla způsobena újma, nebrání okolnost, že k újmě došlo při pracovní cestě přímého poškozeného, pokud újma byla způsobena provozem dopravního prostředku, jehož provozovatelem byl jeho zaměstnavatel, vyložil Nejvyšší soud ČR v rozsudku spis. zn.. 25 Cdo 54/2021, ze dne 15. 12. 2022.

V posuzované věci došlo k úmrtí zaměstnance dne 20. 7. 2017, tedy za účinnosti zákona č. [262/2006](#) Sb., zákoníku práce, ve znění účinném od 1. 7. 2017 do 31. 12. 2020, který, na rozdíl od předchozí úpravy, subsidiární použití občanského zákoníku umožňuje, a současně za účinnosti zákona č. [89/2012](#) Sb., tedy (nového) občanského zákoníku, jiného než účinného v době škodní události v odkazované věci.^[2] Opuštění výkladu o bezvýhradné přednosti posouzení daného případu podle pracovníprávních předpisů odůvodňují i principy zakotvené v občanském zákoníku č. [89/2012](#) Sb., mimo jiné i princip úplného odškodnění poškozených včetně duševních útrap. Vzhledem ke zcela nové právní úpravě v občanském zákoníku není rozumného důvodu nutit druhotné oběti uplatňovat svá práva na náhradu nemajetkové újmy podle zákoníku práce, mají-li zcela rovnocenné právo požadovat ji za akcesorického použití ust. § 2927 o. z. po pojistiteli vozidla, jímž byla způsobena újma, odůvodnil Nejvyšší soud. (V souladu s ust. § 9 odst. 1 zákona č. [168/1999](#) Sb. uplatnili žalobci svůj nárok u pojistitele provozovatele škodícího vozidla, který nese objektivní odpovědnost za vzniklou újmu podle § 2927 o. z.)

Adolf Maulwurf

[1] Ust. § 55 odst. 1 věty první zákona č. [48/1997](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů: "Příslušná zdravotní pojišťovna má vůči třetí osobě právo na náhradu těch nákladů na hrazené služby, které vynaložila v důsledku zaviněného protiprávního jednání této třetí osoby vůči pojištěnci."

[2] Dodejme v dané věcné i časové souvislosti řešeného případu, že zákon č. [285/2020](#) Sb. s účinností od 1. 1. 2021 změnil v zákoníku práce úpravu jednorázového odškodnění pozůstalých - nově jednorázové náhrady nemajetkové újmy pozůstalých, když zejména v nově formulovaném ust. § 271i odst. 2 odškodnění zvýšil a zavedl jeho pravidelnou valorizaci s ohledem na vývoj výše mezd: Jednorázová náhrada nemajetkové újmy dle zmíněného ustanovení zákoníku práce přísluší každému pozůstalému podle ust. § 271i odst. 1 (zákoníku práce) nejméně ve výši dvacetinásobku průměrné mzdy v národním hospodářství zjištěné za první až třetí čtvrtletí kalendářního roku předcházejícího kalendářnímu roku, ve kterém právo na tuto náhradu vzniklo; je-li náhrada vyplácena oběma rodičům, vyplatí se každému z nich polovina této částky. (Výše jednorázové náhrady nemajetkové újmy pozůstalých se zaokrouhluje na celé stokoruny nahoru.)

Další články:

- [Velké tápání okolo švarcsystému](#)
- [Dva problémy s pracovní pohotovostí](#)
- [Příkaz a příkaz na místě v přestupkovém řízení vedeném orgány inspekce práce](#)
- [Nová úprava kvalifikovaných zaměstnaneckých opcí](#)
- [Zákon o jednotném měsíčním hlášení zaměstnavatele vstupuje v účinnost](#)
- [Souběh funkce statutárního orgánu a pracovněprávního vztahu - judikaturní vývoj](#)
- [Nejvyšší soud: Příspěvek na penzijní připojištění se řadí mezi pracovní a mzdové podmínky](#)
- [Změny nejen parametrů exekučních srážek pro rok 2026](#)
- [Transparentní odměňování](#)
- [K osobnímu příplatku v platové sféře](#)
- [Odvolání vedoucího zaměstnance z funkce a některé související otázky z HR praxe](#)